

Vörös Könyvünk titkai — közvetlenül a világháboru előtt.

(Saját tudósítónktól.) Most jelent meg a monarchia legújabb Vörös Könyve, mely az olasz perfiditást részletezi és alapos történelmi tény minden szava. A világháboru folyamán ismételt jelent meg Vörös Könyvünk, melyekkel mindig foglalkozott az európai sajtó! S e diplomáciai dokumentumok közül is a legnagyobb figyelmet érdemli még ma is az, amely közvetlenül a világháboru előtt, 1914. május hónapra jelent meg. Ekkor még senki se várta a világháboru és a diplomáciaiánk teljes jóhiszeműen járt el minden állam kérdéseiben. Tamulóságos látni, miként ítéltünk például *Greyről*, *Pasicsról*, *Hartwigról* s a többiekéről, köztük *Nikitáról*.

Átolvasva a háboru előtti Vörös Könyvünk 926 ügyiratát, alig találni benne igaz, őszinte, emberi megnyilatkozásokat. Indulatok, érzések nem viharoznak itt s ha egy kormány fenyegetődni akar, szenvedélyes, nagy elhatározásokat ígér, arra hivatkozik, hogy nem tud ellentánni „a közvélemény nyomásának”. Érdekes megemlíteni: egyszer gróf *Berchtold* is hivatkozik erre. *Skutari bombázása* megrongálja a monarchia konzulátusát, a polgári lakosság életét, javait pusztítja s a rideg *Berchtold* költő lesz ekkor:

„Ezek a hírek — táviratozza Cettinjébe — a közvéleményben mély hatást keltenek.”

A diplomata egyénisége is elveszik. Neki nincs öröme, bánata, neki csak utasításai, információi vannak. Hangulata nincs. Ezt a fényűzést csak *Sir Edward Grey* engedi meg magának, aki „nehéztesét” fejezi ki gróf *Mensdorff* előtt, mert a nagyköveti reünóra vonatkozó terv az „ujságok hasábjaira” került.

A sajtó fontos tényezője a modern diplomáciának. A tömeghangulatról a sajtó révén informálódik a külföldi diplomata s gyakran a sajtóban helyezi el ballon d'essai gyanánt a maga terveit. *Kokovcev* orosz miniszterelnök azzal argumentál gróf *Thurn* előtt a szerb *Adria-kikötő* mellett, hogy az osztrák és magyar sajtó sem ellenzi Szerbia gazdasági érvényesülését. *Gesov* bolgár miniszterelnök pedig panaszkodik azért, hogy a román követeléseket csak az osztrák és magyar sajtó helyesli. A monarchia diplomatái pedig igen gyakran hivatkoznak arra, mit ír az *Enos* Athénben, a *Mir* Szófiában s *Pasics* akárhányszor a szerb sajtó állásfoglalásával argumentál...

A Vörös Könyv aktáiból, okmányából nehéz egész képet adni Európa államférfiairól. De konturokban, szélső körvonalakban meglátható, milyenek voltak, kik intézték egy világrész sorsát.

Bennünket gróf *Berchtold* portréja érdekel leginkább. Konstatálni kell: a Vörös Könyv sok vádat erőltetne tesz, mely a külügyminiszter ellen elhangzott. Bizonyos, hogy informálva volt az első Balkán-szövetség létezéséről és tendenciáiról. Kétségtelen: tudta, hetekkel előre tudta, hogy a szövetségesek és Törökország Drinápoly miatt újra hadbaszállnak. Félévvvel előre tudott a szerb-görög és bolgár háborúról. Hetekkel előre tudta a *Skutari*-probléma bonyodalmaival s a nagyköveti reünióra csak akkor ment el, mikor a monarchia minimális programját már elfogadták az összes hatalmak.

Bizonyos azonban az is, hogy Románia támogatásában megelőzte *Szaszanov*, hogy ő Románia minimális követeléseit iránt csak akkor érdeklődik, mikor *Carol* király már fegyverrel fenyegetődik. Bizonyos, hogy nem számolt a szövetségesek nagyarányú győzelmével sem. A reünión még arról tesz előterjesztést, hogy Albánia a szultán szuverenitása alatt álljon. S 1913. április 28-án már a szultán szuverenitása ellen van, mert Albánia igen távol lesz az európai Törökországtól. *Edward Grey* — úgy érezzük — beugratta abba, hogy *Skutari* ostroma ellen flottademonstrációval tiltakozzék Európa. Két hét

mulva már látja, hogy az egész „ein erniedrigendes Schauspiel“ — egy lealacsonyító komédia, gróf *Thurn* már arról beszél, hogy az európai koncert „zum Gelächter“ — nevetségessé — lesz, de a baj már megvan s a monarchia csak szégyenteljes hetek után jelenti, hogy „koerzitiv“ rendszabályokhoz folyamodik Montenegróval szemben, amelyek mérvét a katonai körök szabják meg. Általában a *Ballplatz* nincs magas véleményvel a hatalmak koncertjéről s gróf *Széchen* Párisban nyíltan megmondja *Pichonnak*, hogy „nézete szerint, legfőbb ideje lenne, ha ez a koncert gyakorlati eredményeket is hozna.”

S a monarchia többi diplomatái milyenek voltak?

A Vörös Könyvből néhány pompás ember portréja kerekedik ki. *Ugron* ur, a volt belgrádi követ a legmaliciózusabb. (Báró *Giessl* ezután ment csak Belgrádba, követnek.) Még a legszükszavabb táviratába is beléhelyez néhány őszinteséget. Mikor arról számol be, hogy a szerb közvélemény megnyugvással fogadta, hogy az *Adria* partját ki kell üríteni, megsürgönyzi azt is, hogy „ez az óhaj különben is idegen szuggeszióra támadt.” S mikor *Skutari* dolgában késnek *Hartwig* instrukciói kilenc napot, megérkeztükről úgy számol be, hogy „ma végre orosz kollégám is megkapta instrukcióit.” S az ő tekintete nemcsak Belgrádot látja, hanem az egész Balkánt, aminthogy örgróf *Pallavicini*, a konstantinápolyi követ is mindenről tájékozva van. Mi úgy érezzük, hogy báró *Braun*, az athéni követ a legnagyobb értesülésű. Ő jósolja meg a második Balkán háborút is. *Kral* ur, a szalonikii főkonzul is látja a készülő bolgár-görög háborút s pontosan tudja, hogy Szerbia és Görögország szövethetnek Szófia ellen. *Halla* ur, a monasztiri konzul pedig a görög-szerb szerződésről számol be s jó előre megadja, milyen határokból állapodott meg Belgrád és Athén. *Halla* ur *Heszapcsiey* bolgár tábornoktól viszont a bolgár szándékokról küld pontos értesítést. *Fürstenberg* herceg, a bukaresti és gróf *Tarnowszki*, a szófiai követ is óriási munkát végeznek. Ők dolgoznak a román-bolgár egyezség létrehozásán.

Szaszanov orosz külügyminiszter, aki megtáviratoztatja gróf *Berchtold*nak, hogy Balkán-politikája céljai ugyanazok, mint a monarchiáé, aki háborúval fenyegeti meg Romániát, hogy aztán maga mellé hódítsa, és *Grey* látszanak a legravaszabb diplomatáknak. S impozánsan emelkedik ki *Carol* király alakja is. Egy táviratból, melyet gróf *Berchtold* 1913. június 20-án herceg *Fürstenberg*hez intéz, kitetszik, hogy *Wied* Vilmost is ő ajánlotta Bécsben és Romániában az albán trónra.

A legérdekesebb azonban az a Vörös Könyvben, ami nincs benne. Mert a monarchia fegyverzettségéről egy szó sincs a kilencszázhuszonhat táviratban. *Prohászka* esetéről, ami hetekig tartott háborus izgalomban bennünket, egyetlen betűnyi feljegyzés nem számol be. *Se Hohenlohe* *Gottfried* herceg küldetéséről, aki a cárhoz ment a leg súlyosabb válság napjaiban, egyetlen sor sincs a mi számunkra. Arról a tárgyalásról, amely Oroszország és a monarchia között a demobilizáció dolgában folyt, nem árul el semmit a Vörös Könyv. A springei találkozó, ahol *Ferenc Ferdinánd* és *II. Vilmos* császár a háboru és béke fölött döntöttek, ma még szintén titok. S ha végiglapozzuk a majd ötszázoldalas vaskcs füzetet, sok olyan feleletet találunk, amelynek kérdése ismeretlen s vannak kérdések, amelyek válasza titok maradt.

És *Olaszországról* semmi sincs. Mi becsületesen értelmeztük mindig a szövetségi viszonyt és mint becsületesek, pillanatra se tételeztük fel az ő becstelenségüket!

KORZÓ-MOZI

Igazgató VAS SÁNDOR.

Telefon 11-85.

Csütörtökön május hó 26-án.

Az utószezon
nagy szenzációja!!

Utolsó pillanatban

Detektiv dráma 3 felvonásban.

Három napi egyes

Vigjáték 3 felvonásban.

Hardtéri felvételek!!

Valamint az új
kisérő műsor.

Előadások 5, 7 és 9 órakor.

Rendes helyárák.